

XI. 6.226 - 1940. XII. 5. - lételek - egyhangú;

XII. 6.396 - 1941. V. 8. - vegyes - rtk.

6.572 - -- XI. 11. - költségek - nyitólétség.

Arad, Arad m., 1919. X. 29. ref.

Analízis: ahítel: 324. / 1941-42. j. i. sz.

Rep: 1941. XI. 21.

"Rite"

61. 41. 42.
41. september 17e

Privalában kiadatik:

Dr. János Zoltán
" Zoltán Gyula
professzor matematik.

Décember 1941. szept. 17-én.

[Handwritten signature]

e. i. deán

"Széchenyi magint, átteljesítettség"
anyag beosztási dolgait, "Egyhangú"
jelművel elfogadom.

Décember 1941 szeptember 19

[Handwritten signature]

Egyhangú minőségűvel elfogadom -
S. 1441 máj 19.

[Handwritten signature]

A kartelek jogi szabályozásáról.

/Az 1931. évi XX. f. c. Karteltörvény./

Doktori értekezés a kereskedelmi- és váltó-
jog tárgyköréből.

Írta:

Csery László
jogszigorló.

Debrecen, 1941.

Forrásmunkák:

A.

A karteltörvénytervezet vitája, Dr. Meszlényi Arthur, Dr. Doroghi Ervin, Dr. Nádas László, Dr. Jacobi Andor, Dr. Borbás Gáspár, Dr. Kelemen Sándor és Dr. Tihanyi Lajos felszólalásai a Magyar Jogászegylet Hiteljogi Szakosztályának 1930. október hó 11., 18. és 25-én tartott ülésein. /:Magyar Jogászegyleti Értekezések. XXII. kötet. 116. füzet. Budapest, 1930.:/

A gazdasági verseny szabadságát korlátozó megállapodásokról /:kartellekről:/ szóló törvényjavaslat tervezet vitája az Országos Ipartanács Állandó Bizottságában 1930. október 3., 8., 10., 15. és 17-én. /:Budapest, 1930.:/

A kényszerkartel. A Magyar Jogászegylet Gazdaságjogi Intézetének kényszerkartelankétja 1935. évi december hó 17-én, 18-án és 19-én. /: Budapest, 1936. :/

A gazdasági versenyt szabályozó megállapodásokról szóló törvényjavaslat és az arra vonatkozó képviselőházi bizottsági jelentés.

B.

A gazdasági versenyt szabályozó megállapodásokról szóló 1931. évi XX. t. c. /: Karteltörvény. :/

1933. évi július hó 12-én kelt 141. számú csehszlovák törvény a kartelekről és a magánmonopóliumokról. /: Karteltörvény. :/

Az 1933. március 28-án kelt lengyel karteltörvény.

Az 1933. évi július 15-iki német karteltörvény /: Karteljog Tára. Budapest. 1933. 3. :/

C.

I r o d a l o m :

- 1./ Dr.Ranschburg Nándor: Karteljog, kartel-szervezet. Budapest, 1931.
- 2./ G.Wunderlich: Die wichtigsten Bestimmungen der Kartellverordnung im Rahmen des BGB. Berlin, 1931.
- 3./ Dr.Walter Braeuer: Kartell und Konjunktur der Meinungsstreit in fünf Jahrzehnten. Berlin, 1934.
- 4./ Dr.Theodor Becker: Die Kartellpolitik der Reichsregierung. Berlin, 1935.
- 5./ Dr.Sándorfy Kamill: A gazdasági versenyt szabályozó megállá-

podásokról szóló
1931:XX.törvénycikk
/:karteltörvény:/
magyarázata.Budapest
1931.

6./ D.Rác Lajos dr.:

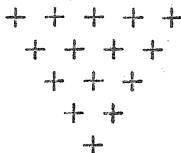
A kartellek és sza-
bályozásuk.Buda-
pest,1905.

Heinz Schrader:

Die Kündigung der
Kartell G.m.b.H.

Dr.S.Tschierschky :

Kartellpolitik.
Berlin,1930.

T a r t a l o m :

Bevezetés.

I. A kartelek keletkezése, fejlődése és hatása.

II. A magyar karteltörvény megalkotásának előzményei.

III. Az 1931. évi XX. t. c. /:Karteltörvény.:/

IV. A kartelek és a karteljog további fejlődésének iránya.

Bevezetés.

A társadalom mindenkor egyének csoportja, az állam pedig a legfőbb hatalomnak alávetett egyéneknek e legfőbb hatalom által megteremtett jogi egysége.

A társadalomnak alapprincipiuma az egyéni szabadság, míg az államé már formailag is a legfőbb hatalom mindent lenyűgöző kényszerítő ereje.

Az egyéni szabadság önmagában épen úgy nem biztosíthatja a társadalomban

az egyén boldogulását, mint ahogyan az állam minden kényszerítő hatalma sem biztosíthatja az egyének közreműködése nélkül az állam fennmaradását.

Vannak korszakok a nemzetek életében, amelyekben a nemzet boldogulása a szabadság elvének erősebb érvényesülését követeli meg és vannak időszakok, amelyekben a szabadság elvének erősebb érvényesülésével járó változások a nemzeti lét alapjait az elsodrás veszélyével fenyegetik. Ilyenkor a szabadság elvével szemben a rend, az állandóság, a meglevő konzerválásának kényszerítő principiuma az, amelynek erősebb érvényesülését a nemzet önfenntartási ösztöne kiváltja.

Ez a megállapítás nemcsak a nemzetek politikai, hanem méginkább gazdasági életében kell, hogy maradék nélkül érvényre

jusson.

A magyar lélekben élő állameszme soha sem ismerte el az egyéni szabadság korlátatlanságát, sem politikai, sem gazdasági vonatkozásban.

Ezt a szentistváni állameszmében oly erősen kifejezésre jutó, az alkotmányosság és szabadság eszméi iránti nemzetijérzést a gazdasági kérdések szabályozásánál sem lehet elhanyagolható tényezőként kezelni. Ennek a tényezőnek egyenes következménye a magyar társadalompolitika azon állandó törekvése, hogy a gazdasági szabadság mellett a jogrend uralmának mindenkor maradéktalanul érvényt szerezzen.

Amióta a társadalom fennáll, mindenkor felmerült az egyén és társadalom érdekeinek az összeütközése. Az államhatalomnak

mindig féltékenyen kellett őrködnie afelett, hogy a korlátlan gazdasági szabadság esetleges tulkapásaival szemben a gazdasági szervezettség mindenkori korszakában az egyetemes érdekek biztosítva legyenek.

Az államnak a gazdasági életbe való beavatkozása azonban a szükséges mértékben nem haladhat túl.

Az egész világ, de különösen Európa, és Európán belül is Magyarország a legélesebb, legkiméletlenebb gazdasági háborúban élte le az elmúlt tíz esztendőt. A gazdasági életbe való állami beavatkozásnak e kritikus időkben kialakult rendszere csak e rendkívüli viszonyokban bírja igazolását. Egészen bizonyos, hogy ha a teljes gazdasági szabadság visszaállása nem is fog bekövetkezni - aminek bekövetkezése nem is volna üdvös a gazdasági

élet további fejlődésére - az állami beavatkozásnak az a mértéke, amely szociális és közgazdasági szempontból most feltétlenül szükséges és indokolt, a viszonyok kedvezőbb alakulásával lényegesen kisebbé fog válni.

Hazánkban az államnak az egész gazdasági élet fejlődésére kiható egyik legjelentősebb beavatkozási aktusa az 1931. évi XX. t. c. /:karteltörvény:/ megalkotása és életbeléptetése volt.

A szabadverseny alapján felépült gazdasági rendszer, mely hosszú időn keresztül uralkodó jelenség volt az egész világon tulajdonképpen az elmúlt világháborúval megdőlt. A világháború után a szabad kartelszervezedésekkel a szabadverseny önmagát szüntette meg.

A napjainkban egyre jobban ta-

paszthalható gazdasági élet fejlődésének s az egyre fokozódó ipari versenynek egyik legfontosabb s egyre gyakoribb jelensége lett a kartel, melynek hivatásszerű rendeltetése az egyre öldöklőbbé váló versenyharcot letompítani s egy egészségesebb ipari és gazdasági rendszer alapjait lerakni, s ezzel annak fokozottabb kifejélsztését s egészségesebb irányba való terelését eredményezni.

A kartelek kifejlődésével és számbeli gyarapodásával természetesen egyre sürgetőbbé vált a kartelkérdés törvényi uton való rendezésének szükségessége is, ami hazánkban az 1931 évi XX.t.c. /:Kartel-törvény./ megalkotásával meg is történt.

I. A kartelek keletkezése, fejlődése és határa.-

Mielőtt gazdasági életünk eme nagyfontosságú tényezőjének jogi szabályozásával behatóbban foglalkoznék, szükségesnek tartom értekezésem tárgyának, a kartelnek rövid, csupán általánosságban mozgó ismertetését.

A kartelrendszerű megállapodásokkal már az ó- és középkorban is találkozunk, de ezeknek a szórványos alakulatoknak a modern kapitalista gazdasági rendszerben kialakult kartelekkel semmi szerves kapcsolatauk nincs.

A középkor céhrendszerét felváltó iparszabadság rendszere mellett a korlátlan szabadverseny összes lehetősége adva volt. A szabadverseny korlátlanságának árnyoldalai az újkorban mindinkább előtérbe nyomultak.

A gyáripar fejlődésével a nagytőkével dolgozó vállalkozók a szabadverseny rendszere mellett ki voltak szolgáltatva a piac áringadozásának, amely már egy átmeneti gazdasági válság esetén is tőkéknek és existenciáknak tömeges pusztulását okozhatta.

Természetes, hogy a tőke a kockázat csökkentése céljából a szervezkedés útjára lépett, melynek egyenes folyománya a kartelszervezetek rohamos szaporodása lett.

A szabadverseny - amelynek korlátlansága mint láttuk egyik indítóoka volt a kartelek elszaporodásának - csak a nagykö-

zönség érdekében éreztette kiegyensúlyozó hatását, a vállalkozók érdekében nem, mert gazdasági válságok árzuhanásai esetén a vállalkozók súlyos károsodásainak megelőzésére, illetve elhárítására eszköze nem volt.

A szabadverseny rendszere mellett tultermelés esetén a normális mérték alá süllyedt árak javítását csak a vállalkozók, illetve vállalatok gazdasági pusztulása árán lehetett elérni. Ilyen körülmények között természetes társadalmi életjelenségekül a verseny okozta pusztítás ellen szerephez jutnak a versenykorlátozások. A versenyharc pusztításaitól sarkalva az attól szabadulni vágyó érdekeltek békés, szabad megegyezés útján egyesülést alkotnak s így a közösen birt monopolisztikus helyzetük folytán, mérsékelt önkorlátozás által teljes mértékben meg tudják védeni

érdekeiket.

Ilyen szabad társulás által ke-
letkező, versenykorlátozó, monopolisztikus egye-
sülés a kartel, amely a kapitalista gazdasági
rendszerben az ipari termelésnek a konjunktú-
rától független állandó jelenségévé vált.

A kartelmozgalom egyáltalán nem
korlátozódott az ipari termelésre. A kereske-
delem, közlekedés, a biztosító és hitelintéze-
tek, de még a mezőgazdasági termelés terén is
egyre nagyobb méreteket ölt a kartelképződés.

A kartel pontos és kimerítő meg-
határozását megadni rendkívül nehéz. Talán még
legjobb meghatározása a következő:

A KARTEL JOGILAG ÖNÁLLÓ, EGYMÁS-
HOZ TARTOZÓ, VAGY EGYMÁSSAL ÖSSZEFÜGGŐ, GAZ-
DASÁGI TEVÉKENYSÉGET FOLYTATÓ AZONOS ÜZLET-
KÖRŰ VÁLLALKOZÓKNAK, ILLETVE VÁLLALATOKNAK

MEGÁLLAPODÁSA AVÉGBŐL, HOGY A TERMELEST A FOGYASZTÁSHOZ IDOMITVA A SZABADVERSENYT KIKAPCSOLJÁK, VAGY LEGALÁBB LÉNYEGESEN LETOMPITSÁK S IGY MONOPÓLIUMSZERŰ ELŐNYÖKET ÉLVEZZENEK.

A kartel célja tehát: a piaci áralakulás befolyásolása s eszköze: a szabadverseny korlátozása, a célhoz vezető út: a piacon elfoglalt monopolisztikus helyzet.

Lényeges és legszembeötlőbb sajátága a kartelnek az, hogy SZERZŐDÉSEN ALAPULÓ EGYESÜLÉS, amely az érdekelt felek szabad elhatározása alapján jön létre. A kartelen belül az abban résztvevő vállalkozók önállóságukat csorbitatlanul megtartják.

Igen fontos motivum a kartel lényegében a versenyharc kiküszöbölésével teremtett MONOPOLISZTIKUS HELYZET is, melynek alapján a kartelben egyesülő vállalkozók gaz-

dasági súlyuknál fogva képesek a piaci áralkulást irányítani.

A kartel a célja elérésére alkalmazott eszközök - mint pl. áraknak, üzleti feltételeknek, a termelés befolyásolásának, termelést korlátozó rendelkezéseknek, kontingentálásnak, területi megosztásnak, vevőkör biztosításának, közös eladóhely biztosításának stb. megállapítása, illetve ezek tekintetében való megállapodások - közül egyidejűleg többet is beiktathat működése körébe, a legtöbb esetben azonban az alkalmazott eszközök egyike vagy másika áll előtérben és ez rányomja bélyegét a kartel karakterére. Így alakulnak ki az egyes karteltípusok.

Két fő típusa a kartelnek: a **KONTINGENTÁLÓ** és a **NEM KONTINGENTÁLÓ KARTEL**.

A KONTINGENTÁLÓ KARTELEK főbb

formái: a termelést kontingentáló, továbbá a rendeléseket, illetve szállítást kontingentáló, végül a nyereséget kontingentáló kartelek.

A NEM KONTINGENTÁLÓ KARTELEK között első helyen állanak az ár- és kondíció kartelek, továbbá a területbiztosító /:rayon:/ kartelek.

Más felosztás szerint beszélhetünk IPARI, KERESKEDŐI, ELADÁSI, BEVÁSÁRLÁSI, stb. KARTELEK-ről.

Különleges karteltípusok: az ÁRLEJTÉSI, SZABADALMAKAT ÉRTÉKESÍTŐ, NEMZETKÖZI, stb. KARTELEK.

A karteleknek a gazdasági életre gyakorolt hatásairól beszélve meg kell állapítanunk, hogy a kartel a termelést szilárdabbá, állandóbbá téve az addig bizonytalan és kockázatos vállalkozói nyereséget is állan-

dóbbá tette. Igaz, hogy e szilárdságot legtöbbször a termelés redukálásával éri el, tehát a termelést csökkenti, aminek káros hatása - különösen, ha a termelés csökkentése a fogyasztás mértéke alá száll - azonnal jelentkezni fog.

A karteleknek a forgalom, illetve az áralakulásra gyakorolt hatása közismert. Ezzel kapcsolatban igen gyakran éri őket az a támadás, hogy az áralakulást monopólos erejükkel befolyásolják és így nyert előnyös helyzetüket kizsákmányolásra használják fel. Ez a vád azonban általánosságban nem helytálló, mert csak igen szórványosan fordul elő, hogy a kartel monopólos helyzetével visszaél. De ily egyes kartelek által elkövetett visszaélések miatt csak egyes kartelek kárhozta-
tandók, nem pedig maga a kartelmozgalom.

A kereskedelemben a kartelek hatására vonatkozóan megoszló vélemények vannak. Egyes kartelek ugyanis kedvező, mások viszont egyenesen káros hatással vannak a kereskedelemre.

A ma már etikailag is elfogadott kartelszervezeteknek politikai hatása a társadalmi közvélemény ellennyomása alatt csak mérsékelt lehet, mert csak gyöngé közvélemény és államhatalom mellett - tulterjeszkedve a gazdasági élet keretein - ragadhatnának magukhoz döntő jelentőségű politikai hatalmat.

A kartelbe tözmörülés hatása vég-eredményben egyes esetekben lehet a közgazdaságra kedvező, más esetben pedig káros, de mindig szigoruan megkövetelendő az az elvi álláspont, hogy a kartel által gyakorolt gazdasági nyomás tul ne lépje azt a határt, amit még az

állam közérdekből megengedhetőnek talál.

Összegezve az eddig elmondottakat megállapíthatjuk, hogy a kartelek a gazdasági életfejlődés természetes, szükségszerű s így jogosult jelenségei, melyek az addig féktelenségében pusztítóvá fajult versenyharc korlátozásával a termelés, forgalom, fogyasztás, stb. addigi rendezetlen viszonyainak rendezésével nem csupán a termelésre, hanem a gazdasági élet valamennyi érdekkörére vonatkozóan fontos hivatást töltenek be.

- . -

II. A magyar kárteltörvény megalkotásának előzményei.

A XIX.század végéig hazánkban a jóerkölcsbe és a közrendbe ütközőnek s ennek folytán semmisnek tekintettek minden olyan megállapodást, mely a fogyasztó közönség érdekeit biztosító szabadverseny kizárására irányult. Ez volt legfőbb bíróságunk, a Kuria álláspontja is. /:Kuria 2254/1883.:/

Hasonló a helyzet Európa többi államaiban is. A nyomorba sodort tömegek nyomására az 1810.évi francia és az 1803.évi osztrák büntetőtörvénykönyvek egyenesen bün-

cselekménynek minősítették az árszabályozásra irányuló összebeszéléseket.

Az orosz polgári törvénykönyv és Angliában a bíróságok a közjó ellen irányuló s ezért semmis összeesküvésnek minősítették a verseny kizárására irányuló és a forgalmat korlátozó egyesüléseket.

Belgiumban az 1866.évi büntetőtörvénykönyv már nem sulytotta büntetéssel feltétlenül az áralakulás szabályozására irányuló megállapodásokat, s Olaszországban is az 1889.évi büntetőtörvény 293.§.-a csak abban az esetben rendelte büntetni az ilyen irányu megállapodásokat, ha csalárd eszközöket használ fel célja elérésére.

Németország kivételt képez az európai államok között, mert itt már 1880 óta érvényesnek ismerte el a kartelszerződést a

birói gyakorlat s később is akkor, amikor a világ legtöbb államában a kartelkérdés jogi szabályozása még csak elmélet volt, Németországban az már a gyakorlatban is megkapta jogi szabályozását.

Amint látjuk tehát a múlt század végén világszerte évtizedeken át folyt a harc egyrészt az önző célpkát szolgáló titkos összebeszélések, másrészt a károsult tömegek által támogatott államhatalom között, míg végre a gazdasági szabadság és szervezettség új egyensúlyát sikerült megteremteni azáltal, hogy az az általánosan elfogadott megállapítás jutott érvényre, hogy a kartelek a piac megszervezése által a gazdasági fejlődés szolgálatában állanak s ezért az államhatalom tartozik őket elismerni és helyzetüket jogilag rendezni.

A fejlődés azután valóban ebben az irányban haladt, mert a gazdasági élet fejlődése a legtöbb európai országban a kartelkérdésben az eddigi merev elzárkózás helyett a jog szigorának enyhülésére, majd a kartelek jogi elismerésére vezetett, a jogi elismerés pedig természetesen magával hozta azok jogi rendezésének szükségességét is.

A kiinduló pont a rendezésnél az, hogy a kartelek monopolisztikus alakulatok, amelyek a piacon elfoglalt hatalmi helyzetükkel könnyen visszaélhetnek s ezért az államnak kötelessége az általa már elismert szervezetek működését ellenőrizni és amennyiben visszaéléseket tapasztal, működésükbe beavatkozni.

Magyarország a gazdasági versenyt korlátozó megállapodások elbírálásában a né-

metországi példa után indult. Az 1884. évi XVII. t. c., az 1879. évi XL. t. c. és az 1875. évi XXXVII. t. c. idevonatkozó rendelkezéseiből nyilvánvalóan kitűnik, hogy a magyar törvények nem minden kartelszerű egyesülést tartanak feltételül érvénytelennek.

A XX. század első évtizedében a Kuria is hozott több esetben olyan határozatot, amelyek szerint csak azok a kartelmegállapodások tekinthetők a jó erkölcsbe, illetőleg a közrendbe ütközőknek, amelyek a szabadversenynek a fogyasztóközönség megkárosítására irányuló korlátozására vonatkoznak, de nem ütköznek a jó erkölcsbe és a közrendbe az egészségtelen versenytársak következményeinek elhárítására létrejött kartelszervezetek. /:Kurria 363/1911, 114/1911.:/

A XX. század 30-as éveinek elején

bekövetkezett nagy gazdasági válság a kartelkérdés rendezését égetően sürgetővé tette.

/:Voltak ugyan még ekkor is tekintélyes közgazdászok és jogászok, akik azt vitatták, hogy a kartelek törvényi úton való szabályozása még nem időszerű, mert egy még teljesen ki nem alakult közgazdasági jelenséget fejlődési stádiumában szabályozni korai volna.:/

A világháború utáni gazdasági bizonytalanság idején a legjobb kihasználható alkalom nyílt az árspekulációra és ezt az alkalmat világszerte s így hazánkban is igyekeztek a - különösen az iparban gyorsan szaporodó - kartelszervezetek kihasználni. Ez okozta azután, hogy a kimondottan agrár-jellegű trianoni Magyarországon az iparcikkek árai a háború előtti árakhoz viszonyítva nagyobb mértékben emelkedtek a mezőgazdasági termékek

árainál. Az árindexnek ez a szétágazása /: agrárrolló:/ a mezőgazdaság körében természetesen ellenséges hangulatot váltott ki az iparral szemben. A mezőgazdaság súlyos helyzete a kereskedelemre is kihatott, mely a kartelezett iparok cikkeit csak tartott áron tudta beszerezni, de még olcsó áron sem tudta a meggyengült vásárlóerejű közönségnek eladni. A körülmények csakhamar erős kartelelles hangulattá teremtettek, s a jogtudomány és a gyakorlati élet sok kiváló reprezentánsa sürgette az állami beavatkozás szükségességét.

Erősen érezte hatását az a körülmény is, hogy Magyarország rossz gazdasági helyzete nem volt elszigetelt jelenség, mivel az egész világgazdasági helyzet romlása folytán még a világháboruban győztes államok is szükségesnek tartották a kartelkérdés jogi

szabályozását.

A minket közelebbről érdeklő közép-európai államok közül a kartelszervezkedés különösen Németországban a háborút követő években oly arányokat öltött, hogy a gazdasági élet egész irányítását a kartelvéallalatok ragadták magukhoz.

Ilyen körülmények között jött létre 1923-ban a gazdasági hatalommal való visszaélések megakadályozásáról szóló német-birodalmi rendelet, majd az e rendelet alkalmazási területének kiszélesítéséről és a kartelügyek rendezése tárgyában a kormánynak adott széleskörű felhatalmazást tartalmazó 1930. évi július 26-án kelt rendelet, melyeknek kedvező eredményei hazánkban az állami beavatkozás híveinek táborát erősen megnövelték.

Érezte hatását e téren a velünk közvetlen szomszédos - akkor még önálló Ausztria ilyen irányu jogfejlődése is.

De nemcsak Németország és Ausztria, hanem Európa, sőt az egész világ-gazdaság fejlődése a kartelek jogi rendezésének irányában haladt. Mint tőkeszegény, sőt adós ország, csak úgy, mint minden más gazdasági kérdésben ebben sem vonhatta ki magát Magyarország ennek a gazdasági iránynak hatása alól.

Ezek a külföldi hatások, de meg a magyar mezőgazdasági válság állandó súlyosbodása azután annyira fokozta a kartelek elleni hangulatot, hogy a kormány engedve a mezőgazdák kívánságának a kartelek működésének a közgazdaság érdekében történő ellenőrzése és visszaélések esetén az állam beavatkozási jogának biztosítása céljából a kartelek jogi

szabályozásáról törvény-javaslatot készített. Az érdekelt körök kritikájának és kívánságainak messzemenő figyelembe vételével készített törvényjavaslat azután hosszas vita után törvénné lett a mint a GAZDASÁGI VERSENYT SZABÁLYOZÓ MEGÁLLAPODÁSOKRÓL SZÓLÓ 1931.ÉVI XX. T;C. /:KARTELTÖRVÉNY./ cikkelyezettett be.

-- . --

III. Az 1931. évi XX.t.c.
/ Karteltörvény /

Az állami beavatkozás a kartelek üzletvitelébe el lévén határozva a törvény megalkotásánál az első kérdés természetesen az, hogy milyen egyesülések, megállapodások és szövetkezések azok, amelyekkel szemben az állami beavatkozás alkalmazandó ?

Erre a kérdésre ad feleletet az 1931. évi XX. t. c. /:Karteltörvény.:/ 1. §.-a, mely így szól:

" Az olyan megállapodás, vagy határozat, amely árura vonatkozóan a termelés,

a forgalom, vagy az áralakulás tekintetében, vagy egyébként a gazdasági versenyt korlátozó, vagy versenyt más módon szabályozó kötelezettséget alapít meg /:kartel és más hasonló célú jogviszony:/, csak úgy érvényes, ha írásba foglalták. Ugyanez áll az eredeti megállapodást vagy határozatot kiegészítő, vagy módosító ilyen megállapodásra és határozatra is. "

Amint látjuk az első §. a kartelek elismerését és érvényességi kellékeit foglalja magában, de nem adja meg a kartel definícióját, hanem eltérőleg a már hatályban levő külföldi karteltörvényektől "kartel és más hasonló célú jogviszonyok" kifejezés alatt - anélkül, hogy e jogviszonyok részletezésével foglalkoznának - tulajdonképpen egy és ugyanazon elbirálás alá vonja a karteleteket, trösztöket,

szindikátusokat, stb., amelyeket azután röviden csak karteleknek nevez.

A törvény tehát csak azon alakulatok működésére kívánja az állam beavatkozását biztosítani, amelyek a kartelekhez hasonló célokat követnek.

Annak megállapítása azután, hogy valamely jogviszony az 1931. évi XX. t. c. 1. §.-a alá tartozik e, vagy sem, rendszerint kihat annak megállapítására is, hogy a karteltörvény általánosságban alkalmazható-e a szóbanforgó jogviszonyra.

Az 1. §. szövegét vizsgálva megállapíthatjuk azt az alaptételt, hogy a törvény kifejezetten csak az **Á R U R A V O N A T - K O Z Ó** megállapodásokat és határozatokat vonja szabályozási körébe. Mindazok a megállapodások és határozatok, amelyek nem árura vo-

natkozóan korlátozzák a gazdasági versenyt, teljesen kivonattak a törvény hatálya alól.

Nagyfontosságú az 1.§.-ban a kartelszerződések ÉRVÉNYESSÉGI FELTÉTELEKÉNT SZEREPLŐ I R Á S B A F O G L A L Á S I K Ö T E L E Z E T T S É G . Ennek oka főleg az, hogy az idetartozó ügyletek igen gyakran gazdasági nyomás alatt keletkeznek s a jogbiztonság követelménye, hogy a rendszerint hosszabb időre és bonyolult jogviszonyokra vonatkozó ilyenmű ügyletek keletkezését írással lehessen bizonyítani.

Mivel a törvény írásbeli alakot szab meg, szükséges, hogy a felek a szerződési okiratba belefoglalják minden olyan pontra vonatkozó megegyezésüket, amely a szerződés lényegéhez tartozik.

Az írásba foglalt kartelszerző-

déseket, ha a szerződő felek között egy kereskedelmi társaság, vagy olyan vállalat vesz részt, amely 20-nál több alkalmazottat foglalkoztat az 1931:XX.t.c.2.§.-a alapján az irásbafoglalástól számított 15 nap alatt be kell mutatni a m.kir.közgazdasági miniszterium kebelében a kartelek nyilvántartása céljából szervezett hivatalnak. Célja e bemutatási kötelezettségnek: a k a r t e l e k f e l e t t i f e l ü g y e l e t s i k e r e s g y a k o r l á s a .

Nem minden kartelszerződés bemutatása kötelező tehát, csupán azon szerződéseké, amelyeknél a szerződő felek gazdasági súlyuknál fogva jelentősebb hatást gyakorolnak a piacra. A bemutatás ily esetekben a kartelszerű megállapodások és határozatok érvényességi kelléke.

A BEMUTATÁS ELMULASZTÁSÁNAK TÖR-
VÉNYES KÖVETKEZMÉNYE, hogy a mulasztó felet -
- ha a mulasztás igazolatlanul történt - az
illetékes kir.törvényszék a kincstár jogügyi
igazgatósága által előterjesztett kérelmére
P É N Z B I R S Á G - gal sulytja.

A KÜLFÖLDÖN KÖTÖTT KARTELSZERZŐ-
DÉSEK - re a bemutatás csak akkor kötelező,
ha a kartel működését Magyarországra is ki-
terjeszti.

Az 1931:XX.t.c. /:Karteltörvény:/
életbelépése előtt kötött kartelszerű megál-
lapodások bemutatására vonatkozóan a tör-
vény 16.§.-a úgy rendelkezik, hogy a bemuta-
tásnak a törvény életbelépésétől számitott
45 nap alatt kell megtörténni. E 45 napból
30 nap a kartelszerződés irásbafoglalására -
ha az addig irásba foglalva még nem lett -

15 nap pedig a szerződés bemutatására számítható. /:5381/1931.M.E.számú rendelet 1. és 2. pontja :/.

Továbbmenve a törvény szakaszain a 4.§. úgy rendelkezik, hogy " A BEMUTATOTT OKIRATOKAT B I Z A L M A S A N KELL KEZELNI ", tehát itt nem egy a céghivatalhoz hasonló hivatal létrehozása volt a cél, ahol az érdeklődők az okiratokat bármikor megtekinthetik. A bíróságok és hatóságok megkereséseinek azonban a kartelhivatal a törvényes korlátozások között eleget tenni köteles.

A 4.§./:2.:/ bekezdésében kapott felhatalmazás alapján kiadott 5381/1931.M.E. sz.rendelet szabályozza részletesen a kartelek nyilvántartására és a következő §.-ban irt jogi képviselők bejelentési kötelezettségére vonatkozó intézkedéseket.

Az 1931:XX.t.c. /:Karteltörvény:/

3.§.-a rendelkezik a KARTELEK J O G I K É P V I S E L E T É - ről.E szakasz célja,hogy a törvény a tulnyomórészben magánjogi társaságokban működő kartelekkel a kartelképviselő útján óhajtja a jogi érintkezést ugy a hatóságoknak,mint a magánfeleknek is megkönnyíteni.

A kartelképviselőt - amely a törvény szerint lehet egy vagy több,de l e g - f e l j e b b h á r o m személy -,már a kartelmegállapodás bemutatása alkalmával be kell jelenteni,aki azután a bemutatásra kötelezetteket bíróságok vagy más hatóságok előtt teljes joghatállyal képviseli.

Ha a képviselő bejelentését a felek elmulasztanak,akkor az 1931:XX.t.c.8.§.-a szerint létesült kartelbíróság a bejegyzett

ügyvédek lajstromából ideiglenes képviselőt nevez ki.

A kartel, ha eredetileg nem volt jogi személy, akkor azáltal, hogy képviselőt nevez meg, még nem válik jogi személlyé s mint ilyet pl. a bíróságok útján elmarasztalni nem lehet. A képviselő ugyanis nem a kartelt, hanem a kartelmegállapodás szerinti bemutatásra kötelezett személyeket képviseli.

A képviselő meghatalmazására vonatkozóan a 3.§. /:3.:/ bekezdése szerint :
" A bejelentéshez csatolni kell a képviselő részére adott meghatalmazást és ha a bejelentés nem a képviselőtől származik az ő hozzájáruló nyilatkozatát."

E szakaszok után következik a törvény legfontosabb intézkedése az 5. és 6. §.-okban. Ezek a szakaszok tartalmazzák a tör-

vény magvát, a célt, ami miatt ez a törvény létesült.

E szakaszok adják meg a kormánynak a szükséges felhatalmazásokat és utasításokat arra, ami a törvény szerint teendő abban az esetben, ha a kartel működése a közgazdaság vagy a közjó érdekét veszélyezteti. A gazdasági közérdek azt kívánja, hogy az egyes gazdasági magánérdekek oly módon helyezkedjenek el a nemzet kebelében, hogy az összes gazdasági magánérdekek kellő kielégítéshez jussanak, az összes gazdasági alanyok fennmaradhassanak és produktív munkát végezhessenek. Ezen a kereten belül biztosítani kell, hogy mindenki iparkodásának gyümölcsét mennél nagyobb mérvben elérhesse.

Az 1931:XX.t.c.5.§.-a tulajdonképpen az állami beavatkozásnak csupán egyik

szervét létesíti a k a r t e l b i z o t t -
s á g szervezetének megállapításával.

Az 1931:XX.t.c. egyes §§.-nak alkalmazásával felmerülő kérdések tekintetében szükséges véleményadó szerv szerepét kell e bizottságnak betöltenie. Legfőbb feladata, hogy a Közgazdasági Miniszter, vagy a Kartel-bíróságnak hozzá intézett kérdéseire szakvéleményt adjon.

Meghatározza e szakasz a kartel-bizottság s z é k h e l y é t , pontos összetételét, jogkörét, stb., is.

A bizottság véleményét a Közgazdasági Miniszter az érdemleges intézkedés megtétele előtt rendszerint köteles kikérni, kivéve, ha az intézkedés halasztást nem tűr.

A bizottság tagjai " az ügykörükbe utalt tennivalókban A BÜNTETŐTÖRVÉNYEK AL-

KALMAZÁSA ÉS A TITOKTARTÁS SZEMPONTJÁBÓL A
K Ö Z H I V A T A L N O K O K K A L E S N E K
E G Y T E K I N T E T A L Á . "

A kartelbizottság s z e r v e -
z e t é t a z 5383/1931.M.E.sz.rendeletben
a kormány részletesen is szabályozta.

Az állami beavatkozás feltételeit, valamint annak szerveit és eszközeit a törvény 6.§.-a határozza meg. Ez a szakasz az, amely a legtöbb támadásnak volt kitéve s ennek folytán a legtöbb változáson is ment keresztül addig, míg jelen formájában a törvény egyik legfontosabb alkotórésze lett.

A 6.§. /:1.:/ bekezdése alapján ahhoz, hogy a kartel működésébe az államhatalomnak joga legyen beavatkozni, két általános feltétel szükséges:

1./ hogy ez a működés a közgaz-

daság, vagy a közjó érdekét veszélyeztesse,

2./ hogy az a gazdasági helyzet által meg nem okolt módon történjék.

A törvénybe ütköző tényállások

főbb típusai:

- 1./ káros termelési- és árpolitika, azaz a kartelek káros hatása a piaci áralakulásra;
- 2./ a kartelen kívüli versenytársakkal /:OUTSIDEREKKEL:/ való küzdelemben alkalmazott, meg nem engedett eszközök használata; /:áron alul eladás, kizárólagossági szerződések, stb.:/ és
- 3./ harmadik személyek gazdasági

szabadságának korlátozása.

Ha a kartelek működése az itt felsorolt esetek bármelyikében a közgazdaság, vagy a közjó érdekeit veszélyezteti, a Közgazdasági Miniszter a 6.§. 1.pontja alapján lefolytatott vizsgálat után a 2. pont szerint megkísérelheti az úgy lehetőleg békés uton való rendezését.

A törvény szerint a békés kiegyenlítés célja az, hogy a Közgazdasági Miniszter a kartelt valamely, a közjóra káros megállapodás, vagy intézkedés megszüntetésére rábírja anélkül, hogy rendészeti természetű, vagy esetleg még ennél is súlyosabb rendszabályokat legyenkénytelen igénybe venni.

Az említett §. 3.pontja részletezi azokat a közigazgatási intézkedéseket, /:adó-, vagy vámkedvezmények megvonása, közszál-

litásból való kizárás, iparrendészeti intézkedések stb.:/, amelyeknek a felhasználásával lehetősége nyílik a kormánynak a karteleket káros magatartásuk megváltoztatására rábírní.

Ezek a törvény által a miniszterium kezébe letett közigazgatási eszközök sokszor épen olyan, vagy talán még súlyosabb hatásuak, mint pl. a kartelek határozatainak, vagy működésének betiltása, amire - mint látni fogjuk - csak a kartelbírósnak van joga. Míg ugyanis a kartelbírósnak csak szabályszerű tárgyalás után hozhat határozatot, addig a miniszterium anélkül, hogy a kartel védekezéséül akár csak vizsgálat tárgyává tenni is kötelees volna a fenntebb irt közigazgatási eszközök közül bármelyiket alkalmazásba veheti anélkül, hogy a kartelnek a kormány döntése ellen jogorvoslata lenne.

De ezzel még nem zárul le az állami beavatkozások lehetősége, mivel a 6.§. 4. pontja lehetőséget ad a kormánynak olyan vámpolitikai intézkedések megtételére is, amelyek szintén alkalmasak a közgazdaság és a közjó ellen vétő kartelek káros tevékenységének megszüntetésére.

Továbbmenőleg súlyos esetben a 6.pont szerint a Közgazdasági Miniszter a közérdekű per megindítása iránt is intézkedhetik.

A 6.§. 1-6 pontjaiban felsorolt, fentebb részletezett intézkedések alkalmazása nincs sorrendhez kötve s amint a 3.pont külön is kiemeli a Közgazdasági Miniszter, illetőleg a miniszterium indokolt esetben előzetes eljárás nélkül, vagy annak befejezése előtt is megteheti az adott esetben legcélszerűbbnek látszó intézkedéseket.

Amint azt láttuk az 1931:XX.t.c. 1.§.-a csak két- vagy több személy jogviszonyáról szól, egyedülálló személy tevékenységével és magatartásával a most tárgyalt 6.§. utolsó bekezdése nem foglalkozik, abból kiindulva, hogy egy személy tevékenysége, vagy magatartása is lehet a 6.§. /:1.:/ bekezdésében körülírt módon a közgazdaság vagy a közjó érdekeire veszélyes.

Itt emlitem még meg, hogy a kartelek felügyeleti hatósága - amint azt már az eddigiekből láttuk - a M.KIR.KÖZGAZDASÁGI MINISZTER, de a törvény arra az esetre is gondoskodik, ha a közgazdasági miniszter állása nincs betöltve, mely esetben annak hatáskörét a m.kir.Kereskedelemügyi Miniszter látja el. - Az adminisztratív teendők ellátását a törvény egyébként is a

kereskedelemügyi miniszteriumra ruházza.

Továbbmenve a törvény szakaszában az 1931:XX.t.é./:Karteltörvény./ 7.§.-a a kartelbiróság előtt indítható - a 6.§.-ban már említett - közérdekű per lefolytatásának szabályozásáról szól.

A karteltörvény e szakaszban megalkotta a kartelbiróság elé utalt közérdekű kereset intézményét, jogot adván ugy a magánosoknak, mint hatóságoknak, hogy a Közgazdasági Miniszternél a kartelek visszaélései miatt panasszal élhessenek s kérhessék a káros tevékenységet folytató kartellel szemben a közérdekű kereset megindítását.

A miniszter a panasz elbírálása után - ha az alaposnak látszik - utasítja a kincstár Jogügyi Igazgatóságát, hogy a kartelbiróságnál közérdekű keresettel éljen. A kincs-

tár képviselője a kartelbiróságnál a következő kérelmeket terjesztheti elő :

- 1./ a kartel feloszlatása és működésétől való további eltiltás,
- 2./ valamely megállapodás vagy határozat végrehajtásának eltiltása, és
- 3./ valamely tevékenység, vagy magatartás abbahagyására való kötelezés.

A közérdekű kereset elnevezés már magábavéve is kizárja a keresetnek magánérdekből való megindítását. Ily ügyekben a kartelbiróság marasztaló ítéletet csak úgy hozhat, ha a törvény megsértésén kívül a közérdek megsértését is megállapíthatja.

A 7.§.ellen igen sok módosító vé-

lemény hangzott el. Sokan például azt tartot-
ták, hogy leghelyesebb volna, ha már közérdekű
pereket statuálunk, a döntést - a gyorsaság
kedvéért - teljesen a Kereskedelmi Miniszter-
re bízni - amint azt az 1930. évi német szük-
ségrendelet is teszi -, kinek határozata ellen
a Közigazgatási Birósághoz legyen helye pa-
nasznak.

Ez a kívánság nézetem szerint is
megállja bizonyos tekintetben a helyét, mert a
jelenlegi formájában a közérdekű per folyama-
lassu és bürokratikus. Ugyanis miniszteri fel-
hatalmazás kell először a kincstár képviselő
részére, azután ha a tájékoztatlan kincstári
képviselő már magáévá tette a kérelmet és a
pert folyamatba tette, a kartelbiróságtól -
már a tárgy természeténél fogva is - a dön-
tés csak hosszabb idő elteltével várható.

A közérdekű per lefolytatására hivatott kartelbiróság összetételét az 1931. évi XX.t.c. /:Karteltörvény.:/ 8.§.-a szabályozza, mégpedig a következőképpen :

" A kartelbiróság a kir.Kuria körében szervezett külön bíróság, amely elnökön felül két ítélőbiróból és két ülnökből álló tanácsban jár el."

Ez előtt a bíróság előtt az 1931. XX.t.c.9.§.-a alapján a Pp.szabályai szerint folyik le az eljárás, az érdekelt felek képviselőinek megidézése és részvétele mellett. - Felperes mindig a m.kir.Kincstári Jogügyi Igazgatóság. - Alperes valamennyi karteltag, vagy ha a kartel jogi személy, úgy elsősorban maga a kartel, de mellette az ismert karteltagok is ^eprbe vonandók.

E szakasz utolsó előtti bekezdé-

se értelmében a kir.kincstár esetleges per-veszteség esetén a ^eprnyertes alperes költségeiben nem marasztalható.

A kartelbiróság által hozott határozat mindig pénzbírság terhével tiltja el a kartelt, illetve a karteltagokat a káros karteltevékenység további folytatásától, de a fizetendő pénzbírság összegét nem az ítéletben, hanem a kincstár jogügyi igazgatósága által a Pp.49.§.-a alapján a végrehajtási eljárás során állapítja meg a kartelbiróság.

A bírósági intézkedések eredményének hathatósabbá tételét célozza az 1931: XX.t.c.10.§.-ának azon rendelkezése, hogy a Közgazdasági Miniszter, vagy a kincstár képviselőjének kérésére a kartelbiróság " amennyiben a közérdek védelmére sürgős intézkedés szükséges ", a kartelek megállapodásait, hatá-

rozatainak keresztülvitelét, stb., megtilthatja anélkül, hogy a közérdekű per egyidejű vagy utólagos megindítása feltétele lenne ennek az ideiglenes intézkedésnek. - A törvény ezen rendelkezése rendkívül nagy horderejű és bizonyos mértékben veszélyes is. - A német kartelrendelet pl. a német kartelbiróságnak ezt a jogot éppen a veszélyességre való tekintettel nem adta meg.-

A kartelbiróság a tett ideiglenes intézkedést azután, ha az elrendelésnek az oka már megszűnt, akár hivatalból, akár kérelemre hatályon kívül helyezheti.

Az 1931. évi XX. t. c. /: Karteltörvény.:/ 11. és 12. §.-a értekezésünk tulajdonképeni tárgyával, a kartelek jogi szabályozásával csupán annyiban függ össze, hogy a karteltörvény által létesített közérdekű per és

a polgári per egymáshoz való viszonyát szabályozza, mivel a kartellel kapcsolatos magánjogi jogviszonyok szabályozására a karteltörvény nem terjed ki, hanem az az általános magánjog rendelkezési körébe tartozik.

A 11.§. szerint a törvény nem zárja el a kartelmegállapodásban, vagy határozatban érdekelt feleket, illetve az esetleg szintén érdekelt kívülálló harmadik személyt attól, hogy magánjogi természetű érdekeik védelmére a polgári bírósághoz fordulhassanak. - A polgári ut minden ügy számára nyitva áll, mely a megállapodásban, vagy határozatban szabályozott jogviszonyból, vagy annak érvénytelenségéből ered.

Azt a jogelvet, hogy a kartelbíróság közérdekű biráskodása a közérdekű per lefolytatása formájában csupán csak az egyes

ügyek közérdekű vonatkozásaira terjedjen ki, míg az ügy magánjogi vonatkozásaiban már a polgári bíróság döntsön az 1931:XX.t.c.12.§.-a juttatja kifejezésre azzal a rendelkezésével, hogy ha a rendes, vagy választott bíróság előtt vitássá válik, " hogy a megállapodás, vagy határozat, vagy az alakulat működése a 7.§. első bekezdése alá esik, az eljárást fel kell függesztenie és a m.kir.Közgazdasági Miniszterhez kell fordulnia, hogy a közérdekű per megindítása iránt intézkedjék annak megállapítása végett, hogy a megállapodás, vagy a határozat, vagy az alakulat működése a 7.§. első bekezdése alá esik." Ha a miniszter a közérdekű per megindítására okot nem lát fennforogni, a magánjogi per tovább folyik és a rendes bíróság dönt úgy a jogalap, mint a kereseti kérelem tárgyában.

A kartelek és más hasonló célu alakulatok jogviszonyaira vonatkozó kérdések elbirálásánál igen gyakran alkalmazott választottbirósági eljárás jogbizonytalanságra és az ennek nyomán jelentkező gazdasági visszaélésekre vezetett, aminek oka az, hogy egy olyan intern intézőbizottságtól, - mint amilyen egy kartel választott bírósága - egyáltalán nem várhatjuk az egyetemes szempontok érvényre juttatását.

Ezt kívánja megakadályozni az 1931:XX.t.c. /:Karteltörvény./ 13.§.-a azzal, hogy kötelezővé teszi a választott bíróságok határozatainak a kincstár Jogügyi Igazgatósága részére való kikézbcsítését, ha a bírósági határozatnak a tárgya a karteltörvényben szabályozott jogviszonyra vonatkozik és a közérdekű beavatkozás szükségességének elbirálása-

ra 15 napi határidőt tűz ki.

" A választott bíróság ítéletét a Pp.784.§.-ában említett okokon felül keresettel érvényteleníteni lehet ,abban az esetben is,ha az ítélet a törvénynek valamely rendelkezésébe ütközik." /:13.§.2.bek.:/

A választott bíróság ítéletét csak közérdekből lehet megtámadni s a megtámadásra kizárólag a Közgazdasági Miniszter adhat utasítást.A megtámadási kereset a kartelbíróságok elé van utalva.

A választott bíróságoknak tehát a jövőben fokozottabb mértékben kell ügyelniök a közérdekű szempontok figyelembevételére és betartására,nehogy az ítélet e címen sikeresen megtámadható legyen.

A törvény rendelkezéseinek be nem tartása esetére előirt szankciókat az 1931.évi

XX.t.c. /:Karteltörvény.:/ 14. és 15.§.-ai tartalmazzák,bírságot állapítván meg azokkal szemben,akik valamely e törvényben szabályozott szerződést,határozatot stb.,írásbafoglalás és bemutatás előtt,vagy érvénytelenné nyilvánítás után teljesítenek,illetve az adatszolgáltatási kötelezettségüket megszegik,vagy bírói ideiglenes rendelkezés esetén a bírói tilalom ellenére cselekszenek.

A pénzbírság legmagasabb összege nem esik számszerű korlátozás alá.Ez a német kartelrendelet 17.§.-ának átvétele,amely a rendbüntetés összegének korlátlanóságát törvénybe iktatja.

A rendbírságot az 1931:XX.t.c. 14.§-ának 1. és 2.pontjai esetében a kartel székhelye szerinti kir.törvényszék, a 3. pontja esetében pedig a kartelbírság rója ki.

Nem tartom megokoltnak a törvény 14.§.-ának ide vonatkozó része ellen elhangzott sok támadást, mert hiszen az esetleg milliókat harácsoló karteleknél még a százezres pénzbírságok sem lesznek elég hatásosak, egy nagyon magas számszerű határérték pedig kisebb érdeksérelmeknél is zulságos szigorra ösztönözhetne és felesleges módon nyugtalanítaná a gazdasági életet.

Amennyiben e bírság kiszabása peren kívül történik, az eljárásra a kereskedelmi vétségek esetében követendő eljárás szabályai alkalmazandók. /:15.§.1.bek.:/

Igen nagy jelentőségű rendelkezése ma most tárgyalt szakasznak, hogy az olyan kartel, amely ~~ellen~~ az adatszolgáltatási kötelezettség, vagy a kartelbírószági ítéletben foglalt tilalom megszegése miatt már ismételten

pénzbírsággal súlytatott, a kereskedéstől, vagy iparúzéstól eltiltható.

A törvény soron következő 16.§.-át a 2.§. tárgyalásánál már részletesen ismertettük.

A 17. és 18.§.-ok a gazdasági versenyt szabályozó megállapodások egy speciális esetét, a mezőgazdasági cikkek vásári árának védelmét szabályozzák.

Míg a karteltörvény többi szakaszaiban elsősorban a fogyasztóközönség érdekeit védi a termelőkkel szemben, addig a 17. és 18.§.-ok rendelkezései a termelőt védik fogyasztóinak esetleges összebeszélései ellen.

E szakaszokban foglalt speciális eset külön szabályozásának oka az, hogy az ily alkalomszerű megállapodások nem sorozhatók az 1931. évi XX. t. c. /:Karteltörvény.:/ 1.§.-ában

zárójel között említett " kartelekhez hasonló célu jogviszonyok " közé, s így a karteltörvény általános szabályai nem alkalmasak az ily időszaki jelenségek szabályozására.

Az összesen 19 §.-ból álló törvény utolsó, azaz 19.§.-a a törvény életbeléptetéséről rendelkezik oly módon, hogy az 1931. évi XX.t.c.életbelépésének napját a m.kir. miniszterium rendeletileg fogja megállapítani.

A miniszterium által-ezen utolsó szakaszban , valamint az 1931:XX.t.c.4.§. 2. bekezdésében kapott felhatalmazás alapján - kiadott rendeletek a következők:

Az 5380/1931.M.E.sz.rendelet,
amely szerint a törvény 1931 évi október hó 15. napján lép életbe.

Az 5381/1931.M.E.sz.rendelet,

amelyet az 1931:XX.t.c.2.§.-ának ismertetésével kapcsolatban már tárgyaltunk, s amely a karteltörvényben megszabott bemutatás, bejelentés és nyilvántartás szabályait részletesen megállapítja.

Az 5382/1931.M.E.sz.rendelet, amely az 1931:XX.t.c.5.§.-a alapján létrejövő véleményadó szerv, a kartelbizottság szervezetét és működését szabályozza.

Mindhárom rendelet hatálya az 1931.évi XX.t.c. /:Karteltörvény.:/ életbelépésének napján veszi kezdetét.

√α. 75 o.

A gazdasági életünk e nagyjelentőségű szervezetének jogi rendezése e jogszabályok megalkotásával befejezést nyert.

Amint azt az értekezésünkben irt jogszabályok ismertetéséből láthatjuk, a karteltörvény a karteljog anyagából csupán az

állami beavatkozásra vonatkozó rendelkezéseket, vagyis a kartelrendszerrel szabályozta azáltal, hogy a gazdasági élet szükségszerűségeivel számolva a célszerűség és a lehetőség határain belül a felmerülő visszaélések megszüntetésére az egyetemes gazdasági érdekek, a közjó, közérdek s a jogrend védelme szempontjából minden - az adott gazdasági helyzetben lehetséges - intézkedést megtett.

- . -

IV. A kartelek és a karteljog
további fejlődésének ~
~ iránya.

A jelenleg is forrongásban levő gazdasági élet állandó változása a karteltörvény megalkotása óta a karteleknek a gazdasági életben elfoglalt helyzetén is jelentős változásokat idézett elő.

A kartelképződés az ipari termelésnek a konjunkturától független, állandó jelenségévé vált valamennyi kulturállamban. Nemcsak területileg hódítottak a kartelek, hanem az ipari termelésnek mind több és több ágazatában honosodtak meg. A kartelek mellett az

ipari koncentráció számos más alakja lép fel, így pl. az U.S.A.-ban a trösztök foglalják szoros gazdasági egységbe a körükbe tartozó vállalatokat, míg Európában a "konzern" gyűjtő elnevezés alatt az ipari koncentráció legváltozatosabb formái egyesítik a termelés rendjében egymásra utalt iparvállalatokat. A piac mai helyzetében tehát az ipari koncentráció minden formájában tért hódít és a szabadverseny piaca teljesen visszaszorul a szervezett piac térhódításai előtt.

A rendes kartelek mellett ma már igen sok államban államilag szervezett kényszerkarteleket is találunk, amelyek az ipari termelés legfontosabb ágait monopolizálják. A nemzetközi kartelek is egyre terjednek és jelentőségük nemcsak gazdasági téren, hanem a nemzetközi politika terén is egyre fokozódik.

Tárgyilagosan meg kell azonban állapítanunk, hogy bármennyire is helyesek nagy jogászaink és közgazdászainknak a kartelképződés jogossága és indokoltsága mellett felhozott érvei, semmi jel sem mutat arra, hogy a kartelbe tömörülő kapitalizmus megjavította volna - gazdasági életünk legjelentősebb nyíltságát - az eddigi anarchikus termelési rendszernek a jövedelemelosztás, tehát szociális téren elkövetett hibáját, tudniillik azt, hogy a kartelizált gazdaságtól kevésbé kellene félniök a nagy tömegeket jelentő kis egzisztenciáknak, a fogyasztóknak és a munkásoknak.

Ha az ipari koncentrációk általános gazdasági szempontból, vagy helyesebben a termelés szempontjából haladást jelentenek is, szociális szempontból ezt a haladást nem lehet konstatálni, sőt ellenkezőleg a koncentrá-

ció által előidézett hozadék szaporodás újabb csábitást foglal magában a jövedelemeloszlás egyenlőtlen s így célszerűtlen eszközlésére. Mivel pedig a jövedelemeloszlás aránytalansága beigazoltan oka minden szociális és gazdasági nyomoruságnak, sőt még nagyobb bajoknak is, így a modern államnak egyik legfőbb gondja és kötelessége kell, hogy legyen a koncentrációnak ezt a szociális hátrányát csökkenteni.

Ami pedig a karteleknek újabb jogi szabályozását illeti a rohamosan fokozódó gazdasági életfejlődés - megítélésem szerint - ma már szükségessé teszi karteltörvényünk reformját, mert a törvény egyes rendelkezései, többek között pl. a lassu és bürokratikus kartelbirósági eljárás ma már túlhaladott álláspont, amit mutat egyébként a kartelbiróság

előtt folyamatba tett perek csekély száma is.

Értekezésünk egész terjedelméből leszűrt következtetésként megállapíthatjuk, hogy a kartelek jogi szabályozásának kérdése rendkívül nehéz, bonyolult probléma, mert a kartelek túlzott állami beavatkozással való elnyomása gazdaságpolitikailag épp oly helytelen volna, mint káros hatásuknak tétlen szemlélése.

+ + + + + + +
+ + + + +
+ + +
+

67.oldalhoz, mint 3.bekezdés:

"Mindhárom rendelet hatálya.....veszi
kezdetét" bekezdés után következőleg:

Ugyancsak a törvényben - mégpedig
az 1931:XX.t.c.5.§-ának utolsó bekezdésében
és a 19.§-ában - foglalt felhatalmazás alap-
ján adatott ki az 1200/1933.M.E.sz.rendelet,
melynek értelmében " Az áralakító tényezők
elemzése és az áralakulás gazdasági helyessé-
gének ellenőrzése, valamint árkérdésekben szak-
értői vélemény adás végett a m.kir.Kereseke-
delemügyi Miniszter Áellenőrző Bizottságot
szervez ", részletesen szabályozva e bizottság
szervezetét, feladatát és működését.